

DOĞUŞ ÜNİVERSİTESİ DERGİSİ

DOGUS UNIVERSITY JOURNAL

e-ISSN: 1308-6979

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/doujournal>

TÜRKİYE'DEKİ MEVDUAT BANKALARININ BASEL KAPSAMINDA FİNANSAL İSTİKRAR PERFORMANSLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: LOPCOW VE MAIRCA YÖNTEMİ BULGULARI

EVALUATION OF FINANCIAL STABILITY PERFORMANCE OF DEPOSIT BANKS IN TURKEY WITHIN THE SCOPE OF BASEL: FINDINGS OF LOPCOW AND MAIRCA METHOD

Mustafa ÇELİK⁽¹⁾

Öz: Çalışma, Türkiye'deki mevduat bankalarının finansal istikrar performanslarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, 2009 sonrası dönemde BASEL düzenlemeleri içerisinde ele alınan finansal istikrar oranları çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Türkiye'de faaliyet gösteren 33 mevduat bankasının tümünün 2024-Eylül dönemi finansal istikrar oranları üzerinden gerçekleştirilen LOPCOW (Logaritmik Yüzde Değişim Odaklı Hedef Ağırlıklandırma) metodu analizi ile oranların önem değerleri tespit edilmiş; MAIRCA (Çok Nitelikli İdeal-Gerçek Karşılaştırmalı Analiz) metodu analizi ile ise bankaların finansal istikrar performansları sıralamaya tabi tutulmuştur. Analiz sonuçlarına göre, finansal istikrar performansının tespitinde likidite karşılama oranı (LKO) en yüksek ağırlığa/öneme sahip oran olarak öne çıkmıştır. Finansal istikrar performansı sıralamasında ise yabancı sermayeli bankalar ve küçük ölçekli bankalar, kamu sermayeli bankalar ve büyük ölçekli bankalara göre daha üst sıralarda yer almıştır. Çalışma, küçük bankaların ve kamu sermayesine sahip olmayan bankaların ekonomik olumsuzluklara karşı daha ihtiyatlı bir risk yönetimi politikası benimsediğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Finansal İstikrar, BASEL Kriterleri, Mevduat Bankaları, LOPCOW, MAIRCA.

Abstract: This paper aims to evaluate the financial stability performance of deposit banks in Turkey. In this context, the financial structure ratios addressed within the BASEL regulations in the period after 2009 constitute the basis of the study. The paper uses the financial structure ratios of all 33 deposit banks operating in Turkey as of September 2024. The significance values of the ratios are determined by the LOPCOW (Logarithmic Percentage Change Oriented Target Weighting) method analysis, and the financial stability performances of the banks are ranked by the MAIRCA (Multi-Attribute Ideal-Actual Comparative Analysis) method analysis. The results indicate that the Liquidity Coverage Ratio holds the highest weight in assessing financial stability among the selected indicators. Furthermore, the performance rankings reveal that foreign-capital and small-scale banks outperform state-owned and large-scale banks in terms of financial stability. The study reveals that small banks and banks without public capital adopt a more cautious risk management policy against economic downturns.

Keywords: Financial Structure, BASEL Criteria, Deposit Banks, LOPCOW, MAIRCA.

JEL: G21, G28, G32

⁽¹⁾ T.C. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü; mcelik@mehmetakif.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6222-9076.

Geliş/Received: 01-02-2025; Kabul/Accepted: 26-03-2025

1. Giriş

Eylül 2008’de Lehman Brothers’ın iflasının gerçekleşmesi, Amerika Birleşik Devletleri’ndeki pek çok finans kuruluşunun çöküşüne sebep olabilecek önemli sorunlarla karşılaşması ve İzlanda bankacılık sisteminin ciddi zararlar görmesi tüm ekonomiler üzerinde ciddi olumsuz etkilere sebebiyet vermiştir (Cangürel vd., 2010). Olumsuz etkilerin azaltılması amacıyla çeşitli ülkelerde finansal sisteme kamu kurumlarının müdahaleleri olmuştur. Kriz sonrası dönemde finansal kuruluşlara yönelik teşvik paketleri, sermaye destekleri ve garantilerin büyüklüğü yalnızca ABD’de 8,5 trilyon dolar düzeyine kadar çıkmıştır. BASEL III: Daha Dirençli Bankalar ve Bankacılık Sistemi İçin Küresel Bir Çerçeve (Basel III: A Global Regulatory Framework For More Resilient Banks and Banking Systems) bu dönemde finansal sistemin ekonomik çalkantılar karşısında sağlamlığını korumak amacıyla ortaya çıkmıştır (Mizrahi ve Kandemir, 2018).

Bankaların risk yönetimi süreçlerini önemli ölçüde etkileyen bir düzenleme olan BASEL III esasında BASEL II ile getirilen pek çok düzenlemenin 2008 finansal krizinde gözlemlenen eksik noktalarını tamamlamayı hedeflemiştir (Şahin, 2013). BASEL III düzenlemeleri daha nitelikli sermaye, niceliği artırılmış sermaye, sermaye tamponlarının oluşturulması, risk bazlı olmayan kaldıraç oranı ve likidite hedefi başlıklı beş ana amaca sahiptir (Gürel vd., 2012). Söz konusu amaçlar kapsamında dört finansal istikrar oranı ayrıntılı olarak tanımlanmış ve geçiş süreci içerisinde bu oranlar için asgari değerler belirlenmiştir.

BASEL III’te tanımlanan oranlar, bankaların finansal istikrar performanslarını ayrı boyutlarda ölçmektedir ve düzenlemektedir. Bununla birlikte söz konusu oranların bir arada ele alınması ve bankalar için finansal istikrar performansının topluca tespiti literatürde ve uygulamada ihtiyaç duyulan bir eksiklik olarak öne çıkmaktadır. Çünkü bankalar bazı oranlarda oldukça iyi değerlere sahipken bazı oranlarda sınıra yakın değerlere sahip olabilmektedir. Bu durumda hangi bankaların toplu değerlendirme yapıldığında daha iyi bir finansal istikrar performansına sahip olduğunun tespiti zorlaşmaktadır. Bu çalışma söz konusu eksikliği giderme amacını taşımaktadır. Çalışma kapsamında Türkiye’deki mevduat bankalarının finansal istikrar performansları BASEL’de belirlenen finansal istikrar oranları çerçevesinde LOPCOW ve MAIRCA yöntemleri kullanılarak topluca ölçülmüş ve bulgular üzerinden akademiye ve sektöre faydalı olacak çıkarımlar elde edilmiştir.

Çalışmanın geri kalanı dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde BASEL III’te düzenlenen finansal istikrar oranları hakkında bilgi verilmiş ve Türkiye’deki mevduat bankalarının söz konusu oranlar bazındaki durumu değerlendirilmiştir. İkinci bölümde ilişkili literatür incelemesi sunulmuştur. Üçüncü bölümde LOPCOW ve MAIRCA yöntemleri kullanılarak Türkiye’deki mevduat bankalarının finansal istikrar performansı analiz edilmiştir. Dördüncü ve son bölümde ise çalışmanın sonuçları değerlendirilmiştir.

2. BASEL III Düzenlemelerinde Finansal İstikrar Oranları

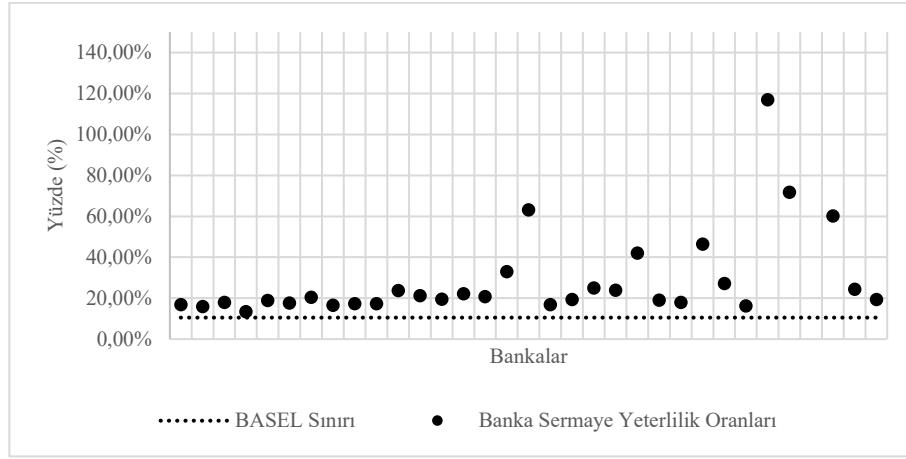
BASEL III’te düzenlenen finansal istikrar oranları Sermaye Yeterlilik Rasyosu (SYR), Likidite Karşılama Oranı (LKO), Net İstikrarlı Fonlama Oranı (NİFO) ve Kaldıraç Oranından (KO) oluşmaktadır. Tanımlanan finansal istikrar oranlarına ilişkin hesaplama yöntemi, geçiş süreci ve mevcut asgari değer bilgileri Tablo.1’de sunulmuştur:

Tablo 1. BASEL III Kapsamında Finansal İstikrar Oranları

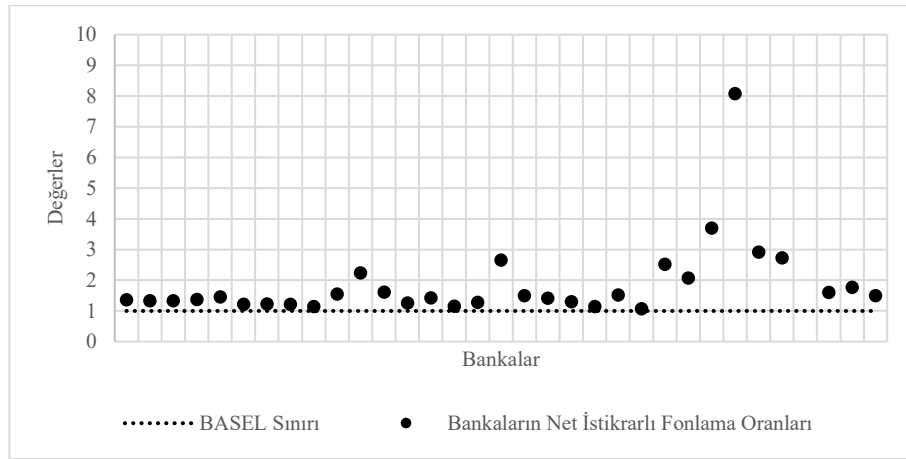
<u>Oran</u>	<u>İlgili Amaç</u>	<u>Hesaplama Yöntemi</u>	<u>Geciş Süreci</u>	<u>Mevcut Asgari Değer</u>
Sermaye Yeterlilik Rasyosu (SYR)	-Nitelikli Sermaye -Niceliği Artırılmış Sermaye -Sermaye Tamponlarının Oluşturulması	$\frac{\text{Sermaye Tabanı}^1}{\text{Risk Ağırlıklı Varlıklar}^2}$	2017 itibarıyla %9,25 (%8+%1.25) oranı; 2018 itibarıyla %9,875 (%8+%1,875) oranı ve 2019 sonrası dönemde %10,5 (%8+%2,5) oranı benimsenmiştir.	%10.5 (%8+%2, 5 ³)
Likidite Karşılama Oranı (LKO)	-Likidite Hedefi	$\frac{\text{Yüksek Kaliteli Likit Varlıklar}^4}{\text{Toplam Net Nakit Çıkışları}^5}$	2017 itibarıyla 0,80; 2018 itibarıyla 0,90 ve 2019 sonrası dönemde 1 değeri benimsenmiştir.	1
Net İstikrarlı Fonlama Oranı (NIFO)	-Likidite Hedefi	$\frac{\text{Mevcut İstikrarlı Fon Tutarı}^6}{\text{Gerekli İstikrarlı Fon Tutarı}^7}$	2018 sonrası dönemde 1 değeri benimsenmiştir.	1
Kaldıraç Oranı (KO)	-Risk Bazlı Olmayan Kaldıraç Oranı	$\frac{\text{Ana Sermaye}}{\text{Toplam Risk Tutarı}^8}$	2014'te tanımlanan %3 oranı geçerli olmuştur. 2023 yılı itibarıyla G- SIB (Küresel Sistemik Olarak Önemli Bankalar) için risk tabanlı sermaye tamponunun %50'si kadar ek sermaye ilavesi benimsenmiştir.	%3

¹ Ana sermayeden, sermayeden indirilecek değerlerin çıkarılması ile elde edilen büyüklük² BASEL kapsamında düzenlenen standart yaklaşım veya bankaların kendi içsel derecelendirme yaklaşımlarına göre belirlenmiş risk ağırlıklı varlık büyüklükleri toplamı³ %2,5 Koruyucu Tampon Oranı⁴ Bankaların Likidite Karşılama Oranı Hesaplamasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ekinde sunulan dikkate alınma oranları kullanılarak hesaplanmış büyüklük⁵ 30 gün içerisinde gerçekleşmesi beklenen nakit çıkışları toplamı⁶ Bankaların Net İstikrarlı Fonlama Oranı Hesaplamasına İlişkin Yönetmeliğin 5-11. maddeleri arasında düzenlenmiş dikkate alınma oranları ile hesaplanan büyüklük⁷ Bankaların Net İstikrarlı Fonlama Oranı Hesaplamasına İlişkin Yönetmeliğin 12-25. maddeleri arasında düzenlenmiş dikkate alınma oranları ile hesaplanan büyüklük⁸ Bankaların Kaldıraç Düzeyinin Ölçülmesine Ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmeliğin 6-7. Maddeleri arasında düzenlenmiş kalemlerden oluşan büyüklük

Türkiye’deki mevduat bankalarının yukarıdaki tabloda açıklanan finansal istikrar oranlarına 2024-Eylül itibarıyla uyumu, Grafik 1-4⁹ arasında topluca sunulmuştur. Grafiklerde bankalar aktif büyüklüğüne göre soldan sağa doğru sıralanmaktadır. En solda yer alan bankalar daha büyük bankalarken grafikte sağa gidildikçe banka aktif büyüklüğü daha küçük değerler almaktadır. Genel bir değerlendirmeye, bankaların BASEL’de belirlenmiş asgari oranların üzerinde değerlere sahip olduğu dolayısıyla düzenlemeye uyum sağladığı görülmektedir. Daha büyük bankaların düzenlemede belirlenen asgari orana daha yakın değerlere sahip olduğu; öte yandan daha küçük bankaların ise belirlenen oranın oldukça üzerinde değerlere sahip olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum küçük bankaların görece daha ihtiyatlı bir yaklaşıma sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

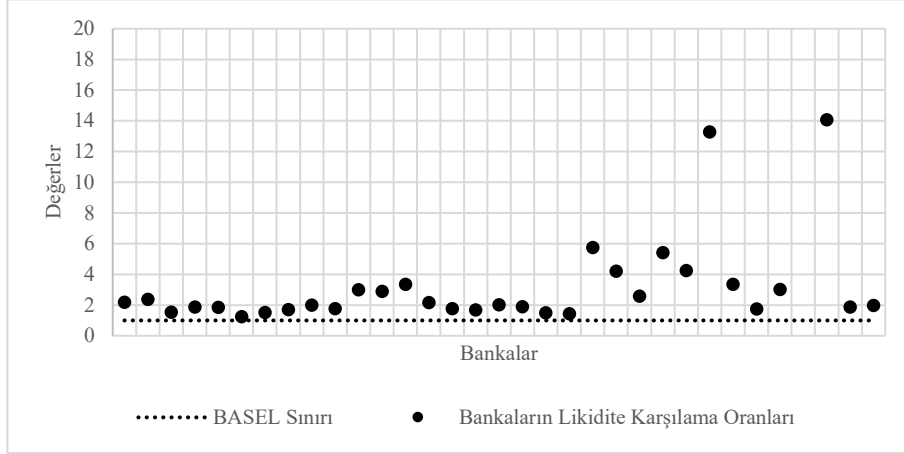

Grafik 1. Bankaların Sermaye Yeterlilik Oranları

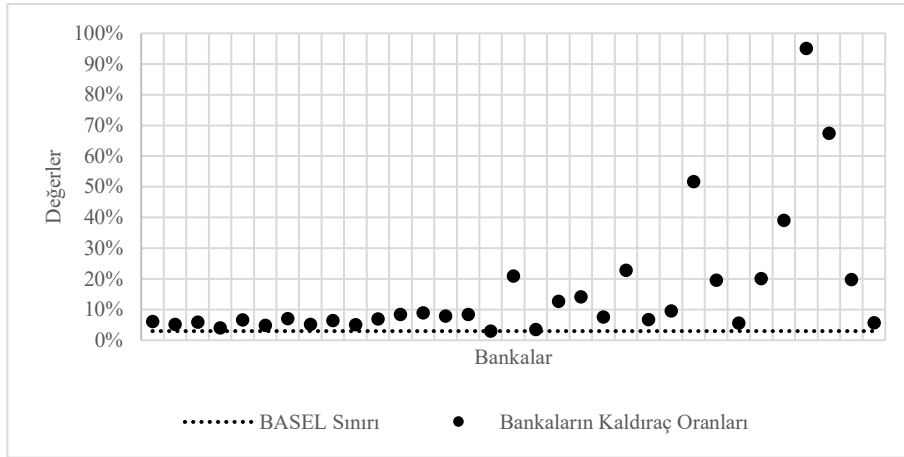

Grafik 2. Bankaların Net İstikrarlı Fonlama Oranları

⁹ Eksen alt üst değerleri, bankaların söz konusu oranlarda hangi seviyede olduğunu net bir biçimde ortaya koymak üzere belli aralıklar içerisinde seçilmiştir. Bu sebeple çok yüksek değerlere sahip olan bazı bankaların gözlemi grafik içerisinde yer almamıştır.

Grafik 3. Bankaların Likidite Karşılama Oranları

Grafik 4. Bankaların Kaldıraç Oranları

3. Literatür Taraması

Çalışmanın odaklandığı konu ile ilişkili literatürü üç ayrı kısımda incelemek mümkündür. Çalışma bankaların finansal istikrar performansını ölçmeyi amaç edindiği için banka finansal istikrarını konu alan çalışmalar birinci kısmı oluşturmaktadır. Finansal istikrar performansı ölçülürken çalışmada temel alınan düzenleme BASEL III olduğu için bu düzenlemeye ilişkin çalışmalar ikinci kısmı oluşturmaktadır. Son olarak finansal istikrar performansının ölçümünde çok kriterli karar verme yöntemlerinden LOPCOW ve MAIRCA yöntemi kullanıldığından üçüncü kısım söz konusu metotlara ilişkin çalışmaları kapsamaktadır.

Bankaların finansal istikrarını konu alan çalışmalar, banka finansal istikrarını etkileyen faktörlere ve banka finansal istikrarının ölçümüne odaklanmıştır. Uhde ve Heimeshoff (2009), 25 Avrupa Birliği ülkesinin bankaları üzerinde gerçekleştirdikleri analizde, daha yüksek rekabetin ve daha yüksek devlet bankası sayısının banka finansal istikrarını olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur. Čihák ve Hesse (2010), katılım bankalarının önemli bir varlık gösterdiği 19 bankacılık sistemini inceledikleri

çalışmada, küçük katılım bankalarının küçük ticari bankalardan daha yüksek finansal istikrara sahip olduğunu; büyük bankalarda ise durumun tam tersi olduğunu; küçük katılım bankalarının büyük katılım bankalarından daha yüksek düzeyde finansal istikrar sahip olduğunu ortaya koymuştur. Thakor (2014), banka sermayesi-finansal istikrar ilişkisini konu alan çalışmasında yüksek sermayenin bankacılık sektöründeki finansal istikrara olan pozitif katkısının, kredi hacmine olan negatif etkisinden daha baskın olduğunu göstermiştir. Fu vd. (2014), mevduat sigortası, rekabet ve sektöre banka giriş kolaylığının banka finansal istikrarına etkisini Asya-Pasifik ülkelerinin bankaları üzerinde analiz etmiştir. Çalışma, daha yüksek rekabetin, sektöre kolay banka girişinin ve daha güçlü mevduat sigortası politikalarının banka finansal istikrarını olumsuz etkilediği sonucuna varmıştır. Köhler (2015), Avrupa Birliği bankacılık sektörü üzerinde gerçekleştirdiği analizde, toplam gelirler içerisindeki faiz dışı gelir payının daha yüksek oluşunun bankaları daha sağlam hale getirdiğini belirtmektedir. Bu durum ise banka türleri bazında farklılık göstermektedir. Kooperatif ve mevduat bankalarında söz konusu ilişki geçerliyken; yatırım bankalarında ilişki ters yönlü gerçekleşmektedir. Berger vd. (2017) bankacılık sektöründe finansal istikrar-rekabet ilişkisini inceledikleri çalışmalarında, sektörde rekabetin artmasının bankaları daha riskli davranmaya ittiğini; daha yüksek piyasa gücünün ise daha iyi bir finansal istikrar performansı ile ilişkilendirildiğini 8235 bankayı içeren bir analiz üzerinden ortaya koymuştur. Kim vd. (2020), banka faaliyet çeşitliliği-banka finansal istikrarı ilişkisini OECD ülkeleri bankalarının verileri üzerinden analiz etmiştir. Çalışma sonuçlarına göre belli bir seviyeye kadar olan faaliyet çeşitlendirmesi banka finansal istikrarını olumlu yönde etkilerken; çok yüksek seviyedeki faaliyet çeşitlendirmesi banka finansal istikrarı üzerinde olumsuz etkiler bırakmaktadır. Gül ve Bektaş (2022), Türkiye’deki konvansiyonel bankaların finansal istikrar performansını değerlendirdiği çalışmada bankaları TCMB’nin finansal sağlamlık göstergeleri üzerinden sıralamaya tabi tutmuştur.

Literatürde BASEL III’e ilişkin çalışmaların önemli bir kısmı bu düzenlemenin bankacılık sektörüne olan etkilerini incelemekte ve düzenlemeye olumlu-olumsuz eleştirileri içermektedir. Lall (2009), BASEL II’nin ortaya çıkışındaki büyük banka etkisi ve bilgi asimetrisinin bu düzenlemenin başarısız olmasına sebebiyet verdiğini; aynı durumun BASEL III’ün ortaya çıkışında da devam etmesinin düzenlemeyi başarısız olmaya mahkum edeceğini savunmuştur. Casimano ve Hakura (2011), 21 ülkenin bankaları üzerinde gerçekleştirdiği analizde BASEL III’ün sermaye düzenlemesinin bankaların kredi arzları üzerindeki azaltıcı etkisini ve kredi maliyetleri üzerindeki artırıcı etkisini göstermiştir. Allen vd. (2012), BASEL III’ün kredi erişilebilirliğini sınırlandırmasından doğan ekonomik aktiviteye negatif etkisini ve düzenlemenin uygulanmasında uzun bir uygulama periyodu benimsenmesinin gerekliliğini tartışmıştır. Yan vd. (2012), BASEL III düzenlemelerinin İngiltere’deki bankalar için fayda-maliyet analizini gerçekleştirmiştir. Bu analiz sonucunda İngiltere’deki bankalar için BASEL III düzenlemelerinin faydası, maliyetlerine baskın gelmiş ve bankalar için düzenlemede belirlenen asgari değerlerin üzerinde ihtiyatlılığa sahip olmaları ve fon kaynağı olarak mevduata ağırlık vermeleri önerisi getirilmiştir. Jayadev (2013), BASEL III’ün Hindistan bankaları üzerindeki kârlılık, mevduat fiyatlandırması, kredi maliyeti, risk mimarisi gibi konulardaki etkisini risk yönetim uzmanları ve üst yönetici görüşleri derlemesiyle ortaya koymuştur. Gültekin (2018), stres koşulları altında bankaların BASEL III’e göre ek sermaye ihtiyaçlarının oluşma durumunu analiz ettiği çalışmada, ilgili koşullar altında bankalar için ek sermaye ihtiyacının oluşmadığını ancak görece daha ihtiyatlı BDDK uygulaması

kapsamında ek sermaye ihtiyacının doğacağını göstermiştir. Mizrahi ve Kandemir (2018), Türk bankacılık sektörünün BASEL III'e uyumunu analiz ettiği çalışmada, bankaların mevzuatlara uyum kapsamında gelişmeye açık taraflarının bulunduğunu belirtmekle birlikte, düzenlemede belirtilen değerleri karşılayabilecek nitelikte uyuma sahip olduğu bulgusunu paylaşmıştır. Cicoğlu ve Çil (2019), düzenlemenin Türk Bankacılık sektörüne etkisini tartıştığı çalışmada, bankaların yüksek kaliteli özkaynak kalemlerinin varlığının BASEL III'e uyumu kolaylaştırdığını belirtmiştir.

Karar verme kriterlerinin önem ağırlıklarının belirlenmesinde faydalanılan bir çok kriterli karar verme yöntemi olan LOPCOW (Logaritmik Yüzde Değişim Odaklı Hedef Ağırlıklandırma), literatürde pek çok konu başlığı altında kullanılmıştır. Tablo 2, yöntemin kullanıldığı çalışmalara ilişkin bilgileri içermektedir.

Tablo 2. LOPCOW Metodunun Kullanıldığı Çalışmalar

Çalışma	Çalışma Detayları
Bektaş (2022)	Türk Sigorta sektörünün 2002-2021 yılları arası performansının değerlendirildiği çalışmada LOPCOW'un yanında MEREC yönteminin kullanımı ile kriter ağırlıklandırması gerçekleştirilmiş; COCOSO ve EDAS yöntemleri ile de performans değerlendirmesi yapılmıştır.
Ecer ve Pamucar (2022)	Türkiye'deki sürdürülebilirlik raporu yayınlayan dokuz bankanın sürdürülebilirlik performanslarının değerlendirildiği çalışmada kriter ağırlıklandırması için LOPCOW metoduna başvurulmuş; performans sıralamasında ise DOBI metodu tercih edilmiştir.
Ecer vd. (202a)	Türkiye'deki küçük ulaşım araçları sürdürülebilirlik performanslarının değerlendirilmesinin amaçlandığı çalışmada IVFN-Delphi metodu ile kriter tespiti gerçekleştirilmiş; IVFN-LOPCOW metodu ile kriter ağırlıklandırılması yapılmış ve IVFN-CoCoSo metodu ile de performans hesaplaması gerçekleştirilmiştir.
Ecer vd. (2023b)	Tarımsal gıda 4.0 çağında insansız hava araçlarının tarımda kullanımının değerlendirildiği çalışmada kriter ağırlıklandırmasında LOPCOW metoduna başvurulmuş; performans değerlendirmesinde ise Copeland stratejisi ile birleştirilmiş VIKOR metodu tercih edilmiştir.
Ersoy (2023)	BİST'te yer alan perakende ticaret sektörü firmalarının performans ölçümünü amaçlayan çalışmada, LOPCOW metodu ile kriter ağırlıklandırması; RSMVC metodu ile de performans skorlama süreçleri gerçekleştirilmiştir.
Keleş (2023)	G7 Ülkeleri ve Türkiye bünyesindeki yaşanabilir güç merkezi şehirlerin değerlendirmesinin yapıldığı çalışmada LOPCOW metodu ile kriter ağırlıklandırması; CRADIS yöntemi ile de performans sıralaması yapılmıştır.
Simic vd. (2023)	Akıllı ve sürdürülebilir depolama yönetim sistemlerinde malzeme taşıma teknolojilerini değerlendiren çalışma, kriter ağırlıklandırmasında LOPCOW; performans sıralamasında ise ARAS yöntemine başvurulmuştur.
Ulutaş vd. (2023)	Ticari bina yalıtım malzemeleri için en verimli doğal elyafların belirlenmesi amacını taşıyan çalışma, Entegre PSI, MEREC, LOPCOW ve MCRAT metodlarını bir araya getiren entegre bir çok kriterli karar verme yöntemine başvurulmuştur.
Yalman vd. (2023)	2000-2020 arası dönemde Türkiye ekonomisinin makroekonomik performansını değerlendiren çalışma LOPCOW ve MEREC yöntemleri ile kriter ağırlıklandırması; MARCOS metodu ile de performans sıralaması gerçekleştirmiştir.
Kaya ve Belke (2024)	Türkiye ekonomisinin beş dönemdeki mali performansının değerlendirildiği çalışmada kriter ağırlıklandırılmasında LOPCOW; dönem sıralamasında ise RAM metoduna başvurulmuştur.

MAIRCA (Çok Nitelikli İdeal-Gerçek Karşılaştırmalı Analiz) metodu, farklı alanlardaki birimlerin performans sıralamasında/seçiminde sıkça kullanılan bir çok kriterli karar verme yöntemidir. Literatürde MAIRCA yönteminin kullanıldığı çalışmalar Tablo 3'te özetlenmiştir.

Tablo 3. MAIRCA Metodunun Kullanıldığı Çalışmalar

Çalışma	Çalışma Detayları
Gigović vd. (2016)	Srbistan'da mühimmat depoları için uygun yerlerin seçimi amacını taşıyan çalışma, DEMATEL-ANP metodu ile kriter ağırlıklandırması ve MAIRCA yöntemi ile yer sıralaması sürecini gerçekleştirmiştir.
Pamuçar vd. (2018)	Srbistan'dan bulunan on hemzemin geçidi içeren vaka çalışmasında FUCOM-MAIRCA modeli ile hemzemin geçit performansları değerlendirmeye tabi tutulmuştur.
Chatterjee vd. (2018)	Tayvan'daki yeşil tedarik zinciri yönetimi uygulamacılarının performansını değerlendiren çalışma, DEMATEL, ANP ve MAIRCA yöntemlerinin birleşiminden oluşan entegre bir çok kriterli karar verme uygulaması gerçekleştirmiştir.
Ulutaş (2019)	Yemek firması seçimi probleminde SWARA yöntemi ile kriter ağırlıklarını tespit eden çalışma, MAIRCA yöntemi ile yemek firmalarının performanslarını sıralamaya tabi tutmuştur.
Ayçin ve Güçlü (2020)	BIST Ticaret Endeksinde yer alan firmalar için performans değerlendirmesi gerçekleştirmeyi amaçlayan çalışmada, firmalar için finansal oranların ağırlıkları Entropi yöntemi ile belirlenmiş ve performans sıralamasında MAIRCA yöntemine başvurulmuştur.
Belke (2020)	2010-2018 yılları arasında G7 ülkelerinin makroekonomik performansını inceleyen çalışmada kriter ağırlıklandırmasında CRITIC yöntemi; performans sıralamasında ise MAIRCA yöntemi tercih edilmiştir.
Božanić vd. (2020)	Ordu birlikleri için ideal kamp yeri seçimi probleminde odaklanan çalışma, kriter ağırlıklarını belirlerken LBWA yönteminden; alternatifler arası seçimi yaparken Z-MAIRCA yönteminden faydalanmaktadır.
Kehribar vd. (2021)	BIST Gıda-İçecek Endeksinde yer alan firmaların COVID dönemi performanslarını inceleyen çalışma, kriter ağırlıklandırmasında Entropi yöntemini ve firma sıralamasında MAIRCA yöntemini kullanmıştır.
Trung ve Thinh (2021)	16 tornalama işlemi performansının değerlendirildiği çalışmada Entropi ve MEREC yöntemleri ile kriter ağırlıklandırması gerçekleştirilmiş ve MARCOS ve TOPSIS metodları da performans sıralamasında kullanılmıştır.
Ecer (2022)	Koronavirüs aşısının seçimine odaklanan çalışma, beş koronavirüs aşısının performansını çeşitli ölçütlerle göre IF-MAIRCA yöntemini kullanarak sıralamıştır.

Literatür bir bütün olarak incelendiğinde, çalışma iki yönüyle literatüre özgün bir katkı sunmaktadır. İlk olarak çalışma, bankaların finansal istikrarını değerlendirirken BASEL III'te belirlenen finansal oranlara odaklanmaktadır. İkinci olarak çok kriterli karar verme yöntemlerinin entegrasyonu ile banka finansal istikrarı için kullanılan oranları bütünsel olarak ele alarak bir performans sıralaması yapmaktadır.

4. Türkiye’deki Mevduat Bankalarının Finansal İstikrar Performansının Değerlendirilmesi Araştırması

4.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Veri Seti

Araştırma, BASEL III’te belirlenen dört finansal istikrar oranı üzerinden Türkiye’deki mevduat bankalarının finansal istikrar performansını ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda bankalar, aktif büyüklüğü ve sermaye sahipliği yönünden gruplara ayrılmış; ve banka finansal istikrarında, büyüklük ve sermaye sahipliğinin etkisi de tartışmaya dahil edilmiştir.

Çalışmada bankaların finansal istikrar oranları (sermaye yeterlilik rasyosu, likidite karşılama oranı, net istikrarlı fonlama oranı ve kaldıraç oranı), Türkiye Bankalar Birliği’nin (TBB) halka açık veri tabanı üzerinden elde edilmiştir. Araştırmanın gerçekleştirildiği dönemde en güncel veri 2024-Eylül dönemine aittir. Çalışmanın veri kapsamı 2024-Eylül dönemi ile sınırlı tutularak en güncel durum üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir.

Çalışmaya 2024-Eylül döneminde Türkiye’de faaliyet göstermekte olan 33 mevduat bankasının tümü dahil edilmiştir. Çalışma kapsamındaki mevduat bankaları, Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Araştırma Kapsamındaki Mevduat Bankaları

<i>Banka</i>	<i>Büyüklük</i>	<i>Sermaye Sahipliği</i>	<i>Sermaye Merkezi</i>
1-Akbank T.A.Ş.	En Büyük 11	Özel Sermayeli	Türkiye
2-Alternatifbank A.Ş.	Ortanca 11	Yabancı Sermayeli	Katar
3-Anadolubank A.Ş.	Ortanca 11	Özel Sermayeli	Türkiye
4-Arap Türk Bankası A.Ş.	En Küçük 11	Yabancı Sermayeli	Libya
5-Bank Mellat	En Küçük 11	Yabancı Sermayeli	İran
6-Bank of China Turkey A.Ş.	En Küçük 11	Yabancı Sermayeli	Çin
7-Burgan Bank A.Ş.	Ortanca 11	Yabancı Sermayeli	Suudi Arabistan
8-Citibank A.Ş.	Ortanca 11	Yabancı Sermayeli	Amerika Birleşik Devletleri
9-Denizbank A.Ş.	En Büyük 11	Yabancı Sermayeli	Birleşik Arap Emirlikleri
10-Deutsche Bank A.Ş.	Ortanca 11	Yabancı Sermayeli	Almanya
11-Fibabanka A.Ş.	Ortanca 11	Özel Sermayeli	Türkiye
12-Habib Bank Limited	En Küçük 11	Yabancı Sermayeli	Pakistan
13-HSBC Bank A.Ş.	En Büyük 11	Yabancı Sermayeli	İngiltere
14-ICBC Turkey Bank A.Ş.	Ortanca 11	Yabancı Sermayeli	Çin
15-ING Bank A.Ş.	Ortanca 11	Yabancı Sermayeli	Hollanda
16-Intesa Sanpaolo S.p.A.	En Küçük 11	Yabancı Sermayeli	İtalya
17-JPMorgan Chase Bank N.A.	En Küçük 11	Yabancı Sermayeli	Amerika Birleşik Devletleri
18-MUFG Bank Turkey A.Ş.	Ortanca 11	Yabancı Sermayeli	Japonya
19-Odea Bank A.Ş.	Ortanca 11	Yabancı Sermayeli	Lübnan
20-QNB Bank A.Ş.	En Büyük 11	Yabancı Sermayeli	Katar
21-Rabobank A.Ş.	En Küçük 11	Yabancı Sermayeli	Hollanda
22-Société Générale (SA)	En Küçük 11	Yabancı Sermayeli	Fransa
23-Şekerbank T.A.Ş.	Ortanca 11	Özel Sermayeli	Türkiye
24-Turkish Bank A.Ş.	En Küçük 11	Özel Sermayeli	Türkiye
25-Turkland Bank A.Ş.	En Küçük 11	Yabancı Sermayeli	Ürdün-Lübnan
26-Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	En Büyük 11	Özel Sermayeli	Türkiye
27-Türk Ticaret Bankası A.Ş.	En Küçük 11	Özel Sermayeli	Türkiye
28-T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	En Büyük 11	Kamu Sermayeli	Türkiye
29-Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	En Büyük 11	Yabancı Sermayeli	Arjantin
30-Türkiye Halk Bankası A.Ş.	En Büyük 11	Kamu Sermayeli	Türkiye
31-Türkiye İş Bankası A.Ş.	En Büyük 11	Özel Sermayeli	Türkiye
32-Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	En Büyük 11	Kamu Sermayeli	Türkiye
33-Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	En Büyük 11	Özel Sermayeli	Türkiye

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada kullanılan finansal istikrar oranlarının önem ağırlıklarının belirlenmesinde LOPCOW (Logaritmik Yüzde Değişim Odaklı Hedef Ağırlıklandırma) yöntemi, bankaların performans sıralamalarının tespit edilmesinde ise MAIRCA (Çok Nitelikli İdeal-Gerçek Karşılaştırmalı Analiz) yöntemi benimsenmiştir.

LOPCOW yöntemi, Ecer ve Pamucar (2022) çalışması ile literatürde kullanılmaya başlanan yeni bir kriter önem ağırlığı belirleme metodudur. Bu yöntemde, kriter sayısı için herhangi bir sınırlama yoktur ve hem fayda hem de maliyet yönlü kriterler için kullanılabilir. Yöntem, veri boyutundan doğan boşluğu ortadan kaldırması yönüyle diğer yöntemlerden ayrılmaktadır. Bu boşluğu ortadan kaldırabilmesi ise, serilerin ortalama kare değerlerinin standart sapmalarının yüzdesi olarak ifade edilmesi ile mümkün olmaktadır. Yöntem dört aşama ile kriter ağırlıklarını belirlemektedir (Bektaş, 2022):

1) Karar Matrisinin Oluşturulması

İlk aşamada m karar alternatif sayısı ve n karar kriteri sayısını ifade etmek üzere mxn boyutunda bir karar matrisi oluşturulur. X_{ij} , karar matrisindeki i'nci karar alternatifi için j'inci kriterin değerini göstermektedir.

$$\text{Karar Matrisi} = \begin{bmatrix} X_{11} & \dots & X_{1j} \dots & X_{1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \ddots & \vdots \\ X_{m1} & \dots & X_{mj} \dots & X_{mn} \end{bmatrix} \quad (1)$$

2) Normalize Karar Matrisinin Oluşturulması

İkinci aşamada kriter minimum/maliyet yönlü ise (2)'deki ve kriter maksimum/fayda yönlü ise (3)'teki formül yoluyla normalize değerler hesaplanır. Hesaplanan değerler üzerinden (4)'teki normalize karar matrisi elde edilir. X_{ij} , karar matrisindeki i'nci karar alternatifi için j'inci kriterin değerini göstermektedir. X_{max} , j'inci karar kriterinin alternatifler arasındaki en yüksek değerini gösterirken; X_{min} , j'inci karar kriterinin alternatifler arasındaki en düşük değerini göstermektedir. r_{ij} ise i'nci alternatifi j'inci kriterinin normalize edilmiş değeridir.

$$r_{ij} = \frac{X_{max} - X_{ij}}{X_{max} - X_{min}} \quad (2)$$

$$r_{ij} = \frac{X_{ij} - X_{min}}{X_{max} - X_{min}} \quad (3)$$

$$\text{Normalize Karar Matrisi} = \begin{bmatrix} r_{11} & \dots & r_{1j} \dots & r_{1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \ddots & \vdots \\ r_{m1} & \dots & r_{mj} \dots & r_{mn} \end{bmatrix} \quad (4)$$

3) Kriterlerin Her Biri İçin Yüzdelik Değerlerin Oluşturulması

Üçüncü aşamada (5)'teki formül kullanılarak kriterlerin her biri için yüzdelik değerler hesaplanmaktadır. PV_j , j'inci kriter için hesaplanan yüzdelik değeri ifade etmektedir. r_{ij} i'nci alternatifin j'inci kriterinin normalize edilmiş değeri; m karar alternatifi sayısıdır. Son olarak σ_j karar alternatiflerinin j'inci kriter değerlerinin standart sapmasıdır.

$$PV_j = \left| \ln \left(\frac{\sqrt{\frac{\sum_{i=1}^m r_{ij}^2}{m}}}{\sigma_j} \right) \cdot 100 \right| \quad (5)$$

4) Objektif Ağırlıkların Hesaplanması

Hesaplanan yüzdelik değerler (6)'da sunulan formülde yerine koyularak kriterlerin her biri için önem ağırlıkları tespit edilir. W_j , j'inci kriterin hesaplanan objektif ağırlığını göstermektedir. PV_j , j'inci kriter için hesaplanan yüzdelik değeri; n kriter sayısını ifade etmektedir.

$$W_j = \frac{PV_j}{\sum_{j=1}^n PV_j} \quad (6)$$

MAIRCA, Pamučar vd. (2014) çalışması sonrası literatüre giren ve alternatifler arası sıralamaya yapmaya yarayan bir sayısal metottur. Yöntem, karar alternatiflerinin ideal derecelendirmelere en yakın değerlerini hesaplamaya ve alternatifler arası değerlendirme/sıralama yapmaya dayanmaktadır (Belke, 2020). Yöntem içerisinde ideal ve ampirik ağırlıklar arasında boşluklar belirlenir ve kriterler için belirlenen toplam boşluğun asgari olduğu seçenek en iyi seçenek olarak belirlenir. Altı aşama sonunda karar alternatifleri en idealden en az ideal olana doğru sıralanır (Yurtadur ve Taşçı, 2022):

1) Başlangıç Karar Matrisinin Oluşturulması

LOPCOW metodunun ilk aşamasındaki (1)'de sunulan karar matrisi oluşturulur.

2) Tercih Olasılıklarının Belirlenmesi

Eğer karar alternatiflerinin seçilme olasılıkları eşitse (7)'deki formül ile tercih olasılıkları belirlenir. Karar alternatiflerinin seçilme olasılıkları biliniyorsa bu değerler kullanılır. m karar alternatiflerinin sayısını; P_i ise i'nci karar alternatifinin seçilme olasılığını gösterir.

$$P_i = \frac{1}{m}; \quad \sum_{i=1}^m P_i = 1 \quad (7)$$

3) Teorik Değerlendirme Matrisinin Oluşturulması

Kriter ağırlıklarının karar alternatiflerinin seçilme olasılıkları ile çarpımından oluşan teorik değerlendirme değerleri üzerinden teorik değerlendirme matrisi (8)'deki formül yoluyla oluşturulur. K_p , teorik değerlendirme matrisini, P_i , i'nci karar alternatifinin

seçilme olasılığını, w_j j'inci kriterin önem ağırlığını, k_{pij} , i'inci karar alternatifi ve j'inci kriterin teorik değerlendirme matrisi değerini ifade etmektedir.

$$K_p = \begin{bmatrix} k_{p11} & \dots & k_{p1j} \dots & k_{p1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \ddots & \vdots \\ k_{pm1} & \dots & k_{pmj} \dots & k_{pmn} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} P_1 * w_1 & \dots & P_1 * w_j \dots & P_1 * w_n \\ \vdots & \ddots & \vdots \ddots & \vdots \\ P_m * w_1 & \dots & P_m * w_j \dots & P_m * w_n \end{bmatrix} \quad (8)$$

4) Gerçek Değerlendirme Matrisinin Oluşturulması

Kriter minimum/maliyet yönlü ise (9)'daki ve kriter maksimum/fayda yönlü ise (10)'teki formül yoluyla gerçek değerlendirme matrisi değerleri hesaplanır. Gerçek değerlendirme matrisi (11)'deki haliyle düzenlenir. k_{rij} , i'inci karar alternatifi ve j'inci karar kriteri için hesaplanmış gerçek değerlendirme matrisi değeriyken; k_{pij} , i'inci karar alternatifi ve j'inci kriterin teorik değerlendirme matrisi değeridir. X_{ij} , karar matrisindeki i'nci karar alternatifi için j'inci kriterin değerini göstermektedir. X_{max} , j'inci karar kriterinin alternatifler arasındaki en yüksek değerini gösterirken; X_{min} , j'inci karar kriterinin alternatifler arasındaki en düşük değerini göstermektedir.

$$k_{rij} = \frac{X_{max} - X_{ij}}{X_{max} - X_{min}} * k_{pij} \quad (9)$$

$$k_{rij} = \frac{X_{ij} - X_{min}}{X_{max} - X_{min}} * k_{pij} \quad (10)$$

$$K_r = \begin{bmatrix} k_{r11} & \dots & k_{r1j} \dots & k_{r1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \ddots & \vdots \\ k_{rm1} & \dots & k_{rmj} \dots & k_{rmn} \end{bmatrix} \quad (11)$$

5) Toplam Boşluk Matrisinin Oluşturulması

Teorik değerlendirme matrisi değerleri ile gerçek değerlendirme matrisi değerleri arasındaki fark alınarak elde edilen toplam boşluk matrisi oluşturulur. Bu matris oluşturulurken (12)'deki formül kullanılır. k_{pij} , i'inci karar alternatifi ve j'inci kriterin teorik değerlendirme matrisi değerini; k_{rij} , i'inci karar alternatifi ve j'inci karar kriteri için hesaplanmış gerçek değerlendirme matrisi değerini; f_{ij} , i'nci karar alternatifi ve j'inci kriterin toplam boşluk matrisi değerini ifade etmektedir.

$$F = K_p - K_r = \begin{bmatrix} k_{p11} - k_{r11} & \dots & k_{p1j} - k_{r1j} \dots & k_{p1n} - k_{r1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \ddots & \vdots \\ k_{pm1} - k_{rm1} & \dots & k_{pmj} - k_{rmj} \dots & k_{pmn} - k_{rmn} \end{bmatrix} \\ = \begin{bmatrix} f_{11} & \dots & f_{1j} \dots & f_{1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \ddots & \vdots \\ f_{m1} & \dots & f_{mj} \dots & f_{mn} \end{bmatrix} \quad (12)$$

6) Değerlendirme Puanının Hesaplanması

Toplam boşluk matrisinin her bir satırındaki değerlerin toplamının ayrı ayrı alınması ile karar alternatiflerinin değerlendirme puanları hesaplanmış olur. Bu puanın en

düşük olduğu karar alternatifi en iyi alternatif olarak belirlenir. Hesaplama, (13)'te gösterilmiştir. U_i , i'nci alternatifi değerlendirme puanıdır. f_{ij} , i'nci karar alternatifi ve j'inci kriterin toplam boşluk matrisi değeridir. n , karar kriteri sayısını ifade ederken; m , karar alternatifi sayısını göstermektedir.

$$U_i = \sum_{j=1}^n f_{ij} \quad i = 1, 2, \dots, m \quad (13)$$

4.3. Araştırmanın Bulguları

Araştırma iki önemli bulgu vermektedir. Bunlardan ilki, BASEL III'te belirlenmiş olan oranların bankaların finansal istikrar performansını yansıtmada sahip olduğu önem düzeyidir. LOPCOW metodu kullanılarak elde edilen önem ağırlıkları bu konuda bilgi sunmaktadır. İkinci önemli bulgu, BASEL III'te belirlenmiş oranların tümü dikkate alındığında bankaların finansal istikrar performanslarının göreceli olarak sahip olduğu değerlerdir. MAIRCA yöntemi vasıtasıyla elde edilen değerlendirme puanları da bu konuda bilgi sağlamaktadır.

LOPCOW adımları izlenerek elde edilen oranlara ait kriter önem ağırlıkları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Kriter Önem Ağırlıkları

<i>Sermaye Yeterlilik Oranı</i>	<i>Likidite Karşılama Oranı</i>	<i>Net İstikrarlı Fonlama Oranı</i>	<i>Kaldıraç Oranı</i>
0.19442761	0.376682973	0.278293773	0.150595644

Tablo incelendiğinde en yüksek önem ağırlığına sahip kriterin likidite karşılama oranı olduğu; kaldıraç oranının ise önem ağırlığı en düşük kriter olarak seçildiği görülmektedir. LOPCOW'un, kriter değerleri arasındaki ayrışma ve standart sapmanın yüksek olduğu kriterlere daha yüksek önem ağırlıkları tayin ettiği göz önüne alındığında, sermaye yeterlilik oranı ve kaldıraç oranı gibi sermaye yapısına yönelik oranlarda bankaların daha benzer bir görünüme sahip olduğu; ancak likidite karşılama oranı ve net istikrarlı fonlama oranı gibi likiditeye yönelik oranlarda bankaların birbirinden önemli oranda ayrışma gösterdiği anlaşılmaktadır.

MAIRCA adımları izlenerek elde edilen banka finansal istikrar değerlendirme puanları ve bankalara ait bilgiler Tablo 6'da sunulmuştur¹⁰. 2024-Eylül dönemi için gerçekleşen sıralamada en yüksek finansal istikrar puanına sahip banka Rabobank A.Ş. olurken Türkiye Halk Bankası A.Ş. en düşük puanı elde etmiştir. Bununla birlikte en yüksek değerlendirme puanına sahip banka dışındaki bankaların performans puanları incelendiğinde bu bankaların birbirine oldukça yakın değerlere sahip olduğu görülmektedir.

¹⁰ Yöntem, daha düşük değerlendirme puanının daha doğru seçenek olduğu/daha yüksek performansa işaret ettiği varsayımına dayandığından performans sıralaması, değerlendirme puanlarının küçükten büyüğe sıralamasını göstermektedir.

Tablo 6. Bankaların Finansal İstikrar Performans Sıralaması

Bankalar	Değerlendirme Puanı	Büyüklik	Sermaye	Sermaye Merkezi
Rabobank A.Ş.	0	En Küçük 11	Yabancı	Hollanda
Türk Ticaret Bankası A.Ş.	0.025780892	En Küçük 11	Özel	Türkiye
Bank Mellat	0.026899116	En Küçük 11	Yabancı	İran
Intesa Sanpaolo S.p.A.	0.026922221	En Küçük 11	Yabancı	İtalya
JPMorgan Chase Bank N.A.	0.026932387	En Küçük 11	Yabancı	ABD
Citibank A.Ş.	0.028008504	Ortanca 11	Yabancı	ABD
Turkish Bank A.Ş.	0.028249576	En Küçük 11	Özel	Türkiye
Bank of China Turkey A.Ş.	0.028271251	En Küçük 11	Yabancı	Çin
Deutsche Bank A.Ş.	0.028580079	Ortanca 11	Yabancı	Almanya
Habib Bank Limited	0.029059972	En Küçük 11	Yabancı	Pakistan
Turkland Bank A.Ş.	0.029419751	En Küçük 11	Yabancı	Ürdün-Lübnan
Alternatifbank A.Ş.	0.029456179	Ortanca 11	Yabancı	Katar
HSBC Bank A.Ş.	0.029560635	En Büyük 11	Yabancı	İngiltere
Anadolubank A.Ş.	0.029608736	Ortanca 11	Özel	Türkiye
ING Bank A.Ş.	0.029707411	Ortanca 11	Yabancı	Hollanda
MUFG Bank Turkey A.Ş.	0.029756509	Ortanca 11	Yabancı	Japonya
Şekerbank T.A.Ş.	0.029777289	Ortanca 11	Özel	Türkiye
Fibabanka A.Ş.	0.029795168	Ortanca 11	Özel	Türkiye
Burgan Bank A.Ş.	0.029853609	Ortanca 11	Yabancı	Suudi Arabistan
ICBC Turkey Bank A.Ş.	0.02985513	Ortanca 11	Yabancı	Çin
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	0.029899054	En Büyük 11	Yabancı	Arjantin
Akbank T.A.Ş.	0.029919217	En Büyük 11	Özel	Türkiye
Société Générale (SA)	0.029923067	En Küçük 11	Yabancı	Fransa
Arap Türk Bankası A.Ş.	0.029979444	En Küçük 11	Yabancı	Libya
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	0.029986793	En Büyük 11	Kamu	Türkiye
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	0.029987064	En Büyük 11	Özel	Türkiye
Türkiye İş Bankası A.Ş.	0.029994052	En Büyük 11	Özel	Türkiye
Denizbank A.Ş.	0.030019575	En Büyük 11	Yabancı	BAE
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	0.03005205	En Büyük 11	Kamu	Türkiye
QNB Bank A.Ş.	0.03008323	En Büyük 11	Yabancı	Katar
Odea Bank A.Ş.	0.030086428	Ortanca 11	Yabancı	Lübnan
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	0.030089297	En Büyük 11	Özel	Türkiye
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	0.03016068	En Büyük 11	Kamu	Türkiye

Tabloda banka özelliklerini içeren sütunlar aynı tür bankaların hangi sıralama aralıklarında yoğunlaştığını daha net görebilmek üzere renklendirilmiştir. Banka özellikleri bazında yapılacak bir değerlendirmede en yüksek finansal istikrar performansına sahip bankaların küçük mevduat bankaları olduğu görülmektedir. En yüksek performans puanına sahip 10 bankanın 8'i küçük bankalardan oluşmaktadır. Öte yandan büyük bankalar, daha düşük performans değerlerine sahiptir. En düşük performans puanına sahip 10 bankanın 8'i büyük bankalardan oluşmaktadır. Sermaye sahipliği bazında yapılacak değerlendirmede ise yabancı sermayeli bankaların daha başarılı sonuçlara sahip olduğu görülmektedir. En yüksek performans puanına sahip 10 bankanın 8'i yabancı sermayeli bankalardan oluşmaktadır. En düşük performans puanlarına sahip bankaların sermaye sahipliğinde bir banka türünde net bir yoğunlaşma görülmesi de; kamu sermayeli bankaların tamamının son 10 içerisinde yer alması önemli bir bulgu olarak göze çarpmaktadır. Sermaye merkezleri bazında yapılan değerlendirmede net bir trend ya da desen görmek mümkün olmasa da bazı çıkarımlar elde etmek mümkündür. İlk 10 içerisindeki bankaların 5'inin batı sermayeli (Avrupa-Amerika) olduğu görülmektedir. Son 10 bankanın 6'sı yerel sermayeye sahipken; 3'ü körfez/orta doğu ülkelerinin sermayesine sahiptir. Son 10 bankanın içerisinde batı sermayeli bir banka bulunmamaktadır.

5. Sonuç

Çalışma bir bütün olarak değerlendirildiğinde elde edilen ilk sonuç, Türkiye'deki mevduat bankalarının BASEL III standartları kapsamındaki finansal istikrar oranlarına uyum sağladığı yönündedir. Yerel düzenlemelerin ve zorunlulukların da etkisiyle tüm mevduat bankaları, güncel verilere göre BASEL III finansal istikrar oranları için belirlenen asgari sınırların üzerinde değerlere sahiptir. Bazı bankalar asgari sınırlara oldukça yakın değerlere sahipken bazı bankalar daha ihtiyatlı bir politika ile asgari değerlerden daha yüksek değerlere sahip olmuştur. Bu durum çalışma kapsamında yapılan performans değerlendirmesini, bankaların finansal istikrar hususunda ne düzeyde fazladan ihtiyatlı davrandıklarını ortaya koyan bir çerçeveye taşımıştır.

BASEL III'te belirlenen oranların tümünü dikkate alan bir finansal istikrar değerlendirmesi yapılmak istendiğinde likidite oranlarının, sermaye yapısı oranlarına göre daha belirleyici olduğu sonucuna varılmıştır. Bankalar sermaye yapısı kararlarında birbirlerine daha benzer kararlar alsalar da; likidite tercihlerinde birbirinden ayrılmaktadırlar. Bu durumda likidite konusunda daha ihtiyatlı davranan bankalar daha yüksek finansal istikrar performansına sahip olmaktadır.

Mevduat bankalarının performans değerleri ışığında en başarılı banka istisna tutulursa, bankaların birbiriyle oldukça benzer finansal istikrar performanslarına sahip olduğu çalışmanın bir başka sonucudur. Bankalar pazar payı, kârlılık ve verimlilik gibi hususlardaki beklentilerin/baskıların altında finansal istikrar konusunda birbiriyle benzeşmektedir.

Banka özellikleri-finance istikrar performansı ilişkisi değerlendirildiğinde, banka büyüklüğü azaldıkça bankaların finansal istikrar konusunda daha ihtiyatlı davranmaya başladıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Küçük bankalar, sahip oldukları organizasyonel esneklik sayesinde düzenlemelere daha çabuk uyum sağlamak ve ekonomik çalkantılar karşısında daha ihtiyatlı bir risk yönetimi politikası izlemektedir. Küçük bankaların daha ihtiyatlı davranmasında bir başka sebep de "Batmak İçin Çok Büyük" (Too Big to Fail) banka kavramıdır. Büyük bankalar riskli aktiviteleri sonrası, finansal zorluğa girse dahi kamu otoriteleri bu bankaların gireceği finansal zorluğun tüm sisteme olan bulaşıcı etkisinden dolayı bu bankaları kurtarma yoluna gitmektedir. Söz konusu durum küçük bankalar için geçerli değildir. Bu sebeple küçük bankalar büyük bankalara göre görece daha ihtiyatlı kalmak durumundadır. Benzer bir sonuç yabancı sermayeli bankalar için de geçerli gözükmemektedir. Yabancı sermayeli bankalar, görece daha yüksek finansal istikrar oranlarına sahiptir ve girilen pazarda kalıcı olmak için ekonomik değişikliklere karşı daha dayanıklı olmayı tercih etmektedir. Yabancı sermayeli bankaların sermayesinin hangi ülke menşeli olduğunun ise banka finansal istikrarına etkisi çok açık değildir.

Çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar ışığında bankacılık sektörü için getirilebilecek en önemli öneriler küçük bankaların sektöre girişlerinin teşvik edilmesi ve büyük banka birleşmelerinin zorlaştırılması yönünde olacaktır. Küçük bankalar büyük bankalara göre daha ihtiyatlı politikaları sayesinde sektörün finansal sağlamlığına olumlu katkı vermektedirler. Bir diğer öneri ise bankacılık sektöründe yabancı sermaye girişinin özendirilmesidir. Yabancı sermayeli bankalar yerel düzenlemeler yanında uluslararası düzenlemelere de uyum gereklilikleri sayesinde sektör finansal istikrarına olumlu katkı sunmaktadırlar.

Çalışmanın akademiye olan ilk önerisi, çalışmanın Türkiye'deki mevduat bankaları dışındaki kapsamlarda tekrar edilmesi olacaktır. Bu sayede ülkemiz için geçerli olan sonuçların başka ülkeler için geçerliliği sorgulanacaktır. Akademiye olan bir başka öneri ise banka özellikleri finansal istikrar ilişkisinin istatistiki yöntemler ile incelenmesidir. Bu kapsamda gerçekleştirilecek bir çalışma ile mevcut çalışmanın banka özellikleri-finance istikrar ilişkisi yönündeki bulgularının istatistiki yönden geçerliliğinin test edilmesi imkânı doğacaktır.

Referanslar

- Allen, B., Chan, K.K., Milne, A. ve Thomas, S. (2012). Basel III: Is the cure worse than the disease?. *International Review of Financial Analysis*, 25, 159-166. <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2012.08.004>
- Ayçin, E. ve Güçlü, P. (2020). BIST ticaret endeksinde yer alan işletmelerin finansal performanslarının entropi ve MAIRCA yöntemleri ile değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (85), 287-312. <https://doi.org/10.25095/mufad.673739>
- Bankaların Kaldıraç Düzeyinin Ölçülmesine Ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik. (2013). *T.C. Resmi Gazete* (28812, 5 Kasım 2013).
- Bankaların Likidite Karşılama Oranı Hesaplamasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik.(2016). *T.C. Resmi Gazete* (29599, 20 Ocak 2016).
- Bankaların Net İstikrarlı Fonlama Oranı Hesaplamasına İlişkin Yönetmelik. (2023). *T.C. Resmi Gazete* (32202, 26 Mayıs 2023).
- Bank of International Settlements (2011). *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*. Erişim adresi <https://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>.
- Bektaş, S. (2022). Türk sigorta sektörünün 2002-2021 dönemi için MEREK, LOPCOW, COCOSO, EDAS ÇKKV yöntemleri ile performansının değerlendirilmesi. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, 16(2), 247-283. <https://doi.org/10.46520/bddkdergisi.1178359>
- Belke, M. (2020). CRITIC ve MAIRCA yöntemleriyle G7 ülkelerinin makroekonomik performansının değerlendirilmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Prof. Dr. Sabri Orman Özel Sayısı, 120-139. Erişim adresi <https://hdl.handle.net/11467/4420>
- Berger, A.N., Klapper, L.F. ve Turk-Ariss, R. (2017). Bank competition and financial stability. Bikker, J.A. ve Spierdijk, L. (Ed.), *Handbook of Competition in Banking and Finance* içinde (185-204. ss.). Cheltenham:Elgar Online.
- Božanić, D., Jurišić, D. ve Erkić, D. (2020). LBWA – Z-MAIRCA model supporting decision making in the army. *Operational Research in Engineering Sciences: Theory and Applications*, 3(2), 87-110. <https://doi.org/10.31181/oresta2003087b>
- Cangürel, O., Güngör, S., Sevinç, V. U., Kaycı, İ. ve Atalay, S. (2010). Sorularla BASEL III. *Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Risk Yönetimi Dairesi Yayını*. Erişim adresi https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_basel_0001_53.pdf

- Casimano, T.F. ve Hakura, D. (2011). Bank behavior in response to BASEL III: A cross-country analysis. *International Monetary Fund Working Paper*. Erişim adresi https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1860182.
- Chatterjee, K., Pamučar, D. ve Zavadskas, E. K. (2018). Evaluating the performance of suppliers based on using the R'AMATEL-MAIRCA method for green supply chain implementation in electronics industry. *Journal of Cleaner Production*, 184, 101-129. 10.1016/j.jclepro.2018.02.186
- Cicoğlu, Ş. ve Çil, C.G. (2019). Türkiye'de uygulanan Basel kriterleri ve Basel III kriterlerinin Türk finans sistemine etkileri. *Politik Ekonomik Kuram*, 3(1), 83-104. <https://doi.org/10.30586/pek.559663>
- Čihák, M. ve Hesse, H. (2010). Islamic banks and financial stability: an empirical analysis. *Journal of Financial Services Research*, 38, 95-113. <https://doi.org/10.1007/s10693-010-0089-0>
- Ecer, F. (2022). An extended MAIRCA method using intuitionistic fuzzy sets for coronavirus vaccine selection in the age of COVID-19. *Neural Computing and Applications*, 34, 5603-5623. <https://doi.org/10.1007/s00521-021-06728-7>
- Ecer, F. ve Pamucar, D. (2022). A novel LOPCOW-DOBI multi-criteria sustainability performance assessment methodology: An application in developing country banking sector. *Omega*, 112, 102690. <https://doi.org/10.1016/j.omega.2022.102690>
- Ecer, F., Küçükönder, H., Kayapınar Kaya, S. ve Görçün, Ö.F. (2023a). Sustainability performance analysis of micro-mobility solutions in urban transportation with a novel IVFNN-Delphi-LOPCOW-CoCoSo framework. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 172, 103667. <https://doi.org/10.1016/j.tra.2023.103667>
- Ecer, F., Ögel, İ. Y., Krishankumar, R. ve Tirkolaee, E. B. (2023b). The q-rung fuzzy LOPCOW-VIKOR model to assess the role of unmanned aerial vehicles for precision agriculture realization in the Agri-Food 4.0 era. *Artificial Intelligence Review*, 56, 13373-13406. <https://doi.org/10.1007/s10462-023-10476-6>
- Ersoy, N. (2023). BIST perakende ticaret sektöründe LOPCOW-RSMVC modeli ile performans ölçümü. *Sosyoekonomi*, 31(57), 419-436. <https://doi.org/10.17233/sosyoekonomi.2023.03.20>
- Fu, M.X., Lin, Y. R. ve Molyneux, P. (2014). Bank competition and financial stability in Asia Pacific. *Journal of Banking & Finance*, 38, 64-77. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2013.09.012>
- Gigović, L., Pamučar, D., Bajić, Z. ve Milićević, M. (2016). The combination of expert judgment and GIS-MAIRCA analysis for the selection of sites for ammunition depots. *Sustainability*, 8(4), 372. <https://doi.org/10.3390/su8040372>
- Gül, S. ve Bektaş, S. (2022). Türkiye'de faaliyet gösteren konvansiyonel bankaların finansal istikrar performanslarının finansal sağlamlık göstergeleri ile değerlendirilmesi: Entropi ve ARAS yöntemleri ile analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 49, 553-572. <https://doi.org/10.30794/pausbed.993857>
- Gültekin, A.C. (2018). Basel III uygulamaları ve BIST'de işlem gören ticari bankalar için ampirik bir çalışma. *Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 46-69. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bspad/issue/35394/339207>

- Gürel, E., Bulgurcu Gürel, E.B. ve Demir, N. (2012). BASEL III kriterleri. *Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 16-28. https://doi.org/10.1501/bsad_0000000012
- Jayadev, (2013). Basel III implementation: Issues and challenges for Indian banks. *IIMB Management Review*, 25(2), 115-130. <https://doi.org/10.1016/j.iimb.2013.03.010>
- Kaya, H. ve Belke, M. (2024). Assessing the fiscal performance of Türkiye using a multi-criteria decision making approach. Akıncı, A. (Ed.), *Theory and Applied Fiscal Policy* içinde (287-299. ss.). Berlin: Peter Lang.
- Kehribar, Ö., Karademir, F. ve Evci, S. (2021). İşletmelerin COVID-19 pandemisi sürecindeki finansal performanslarının Entropi ve MAIRCA yöntemleri ile değerlendirilmesi: BIST gıda, içecek endeksi örneği. *Business & Management Studies: An International Journal*, 9(1), 200-214. <https://doi.org/10.15295/bmij.v9i1.1748>
- Keleş, N. (2023). LOPCOW ve CRADIS yöntemleriyle G7 ülkelerinin ve Türkiye'nin yaşanabilir güç merkezi şehirlerinin değerlendirilmesi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 727-747. <https://doi.org/10.25287/ohuiibf.1239201>
- Kim, H., Batten, J.A. ve Ryu, D. (2020). Financial crisis, bank diversification, and financial stability: OECD countries. *International Review of Economics & Finance*, 65, 94-104. <https://doi.org/10.1016/j.iref.2019.08.009>
- Köhler, M. (2015). Which banks are more risky? The impact of business models on bank stability. *Journal of Financial Stability*, 16, 195-212. <https://doi.org/10.1016/j.jfs.2014.02.005>
- Lall, R. (2009). Why Basel II failed and why any Basel III is doomed. *University of Oxford Global Economic Governance Programme Working Paper, No. 2009/52*. Erişim adresi <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/196313/1/GEG-WP-052.pdf>
- Mizrahi, R. ve Kandemir, İ. (2018). Türk bankacılık sektörünün BASEL III kriterleri perspektifinde değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Finans İncelemeleri Dergisi*, 1(2), 148-161. <https://doi.org/10.32951/mufider.453187>
- Pamuçar, D., Lukovac, V., Božanić, D. ve Komazec, N. (2018). Multi-criteria FUCOM-MAIRCA model for the evaluation of level crossings: case study in the Republic of Serbia. *Operational Research in Engineering Sciences: Theory and Applications*, 1(1), 108-129. <https://doi.org/10.31181/oresta190120101108p>
- Pamuçar, D., Vasin, L. ve Lukovac, V. (2014). Selection of railway level crossings for investing in security equipment using Hybrid DEMATEL-MARIC model. Paper presented at XVI. *International Scientific-Expert Conference on Railways, Railcon*, Niš, Serbia 9-10 Ekim 2014.
- Simic, V., Miletic, S. D., Tirkolae, E.B., Stevic, Z., Ala, A. ve Amirteimoori, A. (2023). Neutrosophic LOPCOW-ARAS model for prioritizing industry 4.0-based material handling technologies in smart and sustainable warehouse management systems. *Applied Soft Computing*, 143, 110400. <https://doi.org/10.1016/j.asoc.2023.110400>
- Şahin, İ.(2013). Küresel finansal kriz esnasında geliştirilen bankacılık düzenlemelerinden Basel III kriterlerinin kapsamı ve uygulama süreci. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 59, 149-166. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mufad/issue/35644/396431>

- Thakor, A.V. (2014). Bank capital and financial stability: An economic trade-off or a faustian bargain?. *Annual Review of Financial Economics*, 6, 185-223. <https://doi.org/10.1146/annurev-financial-110613-034531>
- Trung, D.D. ve Thinh, H.X., (2021). A multi-criteria decision-making in turning process using the MAIRCA, EAMR, MARCOS and TOPSIS methods: A comparative study. *Advances in Production Engineering & Management*, 16(4), 443-456. 10.14743/apem2021.4.412
- Uhde, A. ve Heimeshoff, U. (2009). Consolidation in banking and financial stability in Europe: Empirical evidence. *Journal of Banking & Finance*, 33(7), 1299-1311. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2009.01.006>
- Ulutaş, A. (2019). SWARA ve MAIRCA yöntemleri ile catering firması seçimi. *Business & Management Studies: An International Journal*, 7(4), 1467-1479. <https://doi.org/10.15295/bmij.v7i4.1166>
- Ulutaş, A., Balo, F. ve Topal, A. (2023). Identifying the most efficient natural fibre for common commercial building insulation materials with an integrated PSI, MEREC, LOPCOW and MCRAT model. *Polymers*, 15(6), 1500. <https://doi.org/10.3390/polym15061500>
- Yalman, İ. N., Koşaroğlu, Ş. M. ve Işık, Ö. (2023). 2000-2020 döneminde Türkiye ekonomisinin makroekonomik performansının MEREC-LOPCOW-MARCOS modeliyle değerlendirilmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 60(664), 57-86. Erişim adresi <https://ekonomikyorumlar.com.tr/files/articles/1688377764.pdf>
- Yan, M., Hall, M.J.B. ve Turner, P. (2012). A cost-benefit analysis of Basel III: Some evidence from the UK. *International Review of Financial Analysis*, 25, 73-82. <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2012.06.009>
- Yurttadur, M. ve Taşçı, M.Z. (2022). Finansal performans ölçümünde CRITIC ve MAIRCA yöntemlerinin kullanılması: Katılım bankaları örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(135), 110-124. <https://doi.org/10.29228/asos.66076>